

AKP, REFERANDUM ve YANDAŞ BASINDA DEMOKRATİKLEŞME SÖYLEMİ

Levent YAYLAGÜL*
Cengiz ÇİÇEK**

“Yaşamak, taraf tutmaktır” A. Gramsci.

Giriş (Sorun, Konu, Amaç)

2001 ekonomik krizinden sonra kurulan ve bu krizin süpürdüğü merkez sağ ve sol partilerden boşalan siyasal alanı dolduran AKP, kendisini ekonomik alanda neo-liberal; siyasal ve kültürel alanda muhafazakar-demokrat olarak tanımlamaktadır. Bu açıdan, küresel sermaye ile ekonomik ve siyasal anlamda uyumlu olan AKP, neo-liberal ve neo-muhafazakar bir toplum yaratmak ve bunu hukuki olarak da pekiştirmek için öncelikli olarak mevcut anayasanın bazı maddelerini değiştirmek ve mümkünse daha sonra kendi belirlediği koşullarda yeni bir anayasa yapmayı hem öngörmekte hem de bunu topluma bir vaat olarak sunmaktadır.

2002’de yapılan genel seçimlerde aldığı yüzde 34’lük oy oranı ile birinci parti olan AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi), büyük sermaye gruplarının desteğini alarak “Avrupa Birliği’ne uyum” söylemiyle 1982 anayasasının pek çok maddesini değiştirmiştir. Ancak 2007’de seçimleri ezici bir çoğunlukla (yüzde 47 ile) kazanan parti, İstanbul’un büyük ve laik sermayesini ve onun denetimindeki medyayı da karşısına alarak mevcut rejimi dönüştürmek için açıktan yasal ve anayasal değişiklikler yapmaya başlamıştır. Anayasa Mahkemesi tarafından laiklik karıştı eylemlerin odağı olduğu saptanan AKP, mevcut sistemi ve onu oluşturan kurumları değiştirmek için çalışmalarına devam etmiştir.

* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü.

** Öğretim Görevlisi, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü.

12 Eylül 1980 askeri darbesinin 30. yıldönümüne denk gelen 12 Eylül 2010 tarihinde, 1982 Anayasası'nın 26 maddesinin değiştirilmesi için bir halkoylaması yapılmıştır. Değişikliklerle ülkenin daha da demokratikleşeceği ve kalkınacağı propagandasını yapan AKP, 26 maddede değişiklik önermesine rağmen, tartışmalar Anayasa Mahkemesi ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapısıyla ilgili maddelerde yoğunlaşmıştır. Referandumda 'hayır' oyu verilmesi yönünde propaganda yapan partiler, hayır'ın gerekçesini Yüksek yargıda yapılan değişikliklere dayandırmışlardır. Hatta ana muhalefet partisi CHP bile, bu iki madde dışındaki maddelere 'evet' diyebileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla Yüksek yargının yapısının değiştirilmesinin nedeni de yargının, hükümetin uyguladığı özelleştirme uygulamalarında 'yerindelik' denetimi yaparak 'kamu çıkarı' anlayışına dayanarak bazı özelleştirmeleri iptal etmesi ve yürütmeden bağımsız bir yargı olduğu sürece hükümetin kendi neo-liberal politikalarını uygulamakta güçlük çekeceğini bildiği için bu değişiklikleri öngördüğü söylenebilir.

Halkoylaması öncesinde gerçekleştirilen siyasal iletişim çalışmaları ve bu çalışmalara ilişkin haberler basında geniş bir yer bulmuştur. Bu açıdan seçim ve halkoylaması gibi siyasal faaliyetler basın için önemlidir ve yüksek haber değerine sahiptir. Medya yaptığı haberlerle de siyasal seçim kampanyalarının etkinliğini artırmaktadır. Bu bağlamda yapılan doğrudan siyasal propagandalar kadar medyanın kampanyalara ilişkin haberleri ve yorumları da seçmenlerin algısını ve dolayısıyla tercihlerini biçimlendirir. Her ne kadar liberal toplum kuramı, medyayı farklı siyasal fikirlerin tartışıldığı, böylece rasyonel bir bakış açısına sahip seçmenlerin bilgi sahibi olarak kendi özgür iradeleriyle kararlarını verdiği bir süreç olarak görse de kapitalist toplumlardaki sosyal eşitsizlikler gerçeğin böyle olmadığını göstermektedir.

Kapitalist toplumlarda medya da mülkiyet konusudur ve genellikle büyük sermayenin kontrolündedir. Bu bağlamda medya bağımsız bir şekilde olayları yansıtan bir araç değil, egemen sınıfın çıkarları doğrultusunda (gerek araçsal gerekse de yapısal anlamda) işleyen ve onların ekonomik ve siyasal çıkarlarına hizmet eden aygıtlardır/kurumlardır. Bu açıdan medya aslında her zaman kapitalist mal ve hizmetlerle kapitalist sistemin siyasal ve düşünsel pazarlamasının yapıldığı propaganda araçlarıdır (Herman ve Chomsky, 1988).

Kapitalist toplumlarda siyasal yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak medya ile siyasal iktidarlar arasında yakın bir ilişki vardır. İktidarlar kendi ayrıcalıklı konumlarını yeniden üretmek için yoğun bir şekilde basını/medyayı kullanırlar. Bu bağlamda medya, hem siyasal anlamda kamuoyunu oluşturan hem de siyasal kültürü biçimlendiren en temel kurumdur. Bu açıdan siyasal seçimlerde ve halkoy-

lamalarında, siyasilerin, seçmenin rızasını ve desteğini kazanmak için medyayı kullanmaları kaçınılmazdır. Özellikle siyasal iktidarı ve ekonomik kaynakları kontrol eden hükümetler, medya içeriklerinin üzerinde kurdukları denetim sayesinde siyasal süreçleri biçimlendirerek kendi egemenliklerinin kaynağı olarak halkın rızasını üretme konusunda ayrıcalıklı konumdadırlar.

Bu bağlamda özellikle köşe yazarları, sanki kendi kişisel görüşlerini yazıyorlarmış imajı yaratsalar da aslında dönemin egemen fikir ve düşüncelerini dile getirmektedirler. Çünkü köşe yazarlarının büyük bir çoğunluğu hiçbir şekilde bağımsız değildir; belirli bir sınıfın organik aydınları olarak ideolojik birer işlev yerine getirmektedir. Bu bağlamda 12 Eylül 2010 referandum sürecinde yandaş basın da köşe yazarı olanlar, köşelerinde hükümetin argümanları doğrultusunda yazılar kaleme alarak kamuoyunun ve siyasal kültürün egemenler lehine biçimlenmesine katkıda bulunmuşlardır. Bu bağlamda bu incelemenin amacı, yandaş basını temsilen seçilen Zaman, Sabah ve Bugün gazetelerinde, referandum öncesindeki son bir haftada yer alan köşe yazılarında referanduma ilişkin fikir ve düşünceleri inceleyerek, köşe yazarlarının AKP'nin demokratikleşme konusundaki egemen söylemini nasıl yeniden ürettiklerini ortaya koymaktır.

Kuramsal Yaklaşım

Bu incelemede materyalist bir tarih anlayışından hareket edilmektedir. Materyalist tarih anlayışı, her tarihsel/sosyal olayın maddi kökenlerini analiz eder. Bu bakımdan tarihte gerçek anlamda belirleyici olan maddi yaşamın üretimi ve yeniden üretimidir. İnsanlar, maddi yaşamı üretmek için toplumsal olarak örgütlenirler. Bu örgütlenme üretim araçlarının mülkiyet biçimine ve kurulan üretim ilişkilerine göre farklı toplum tiplerini yaratır. Bu açıdan her bir üretim tarzı, insanların bütün toplumsal etkinlikleri üzerinde belirleyicidir. Ancak burada bahsedilen ekonomik bir determinizm değil, tarihsel ve toplumsal bir belirlenimdir. Yoksa her şeyi sadece ekonomik faktöre indirgemek mümkün olmadığı gibi doğru da değildir. Bu yaklaşıma göre, insanlık tarihi bir sınıf savaşımı tarihidir. Sınıf yapıları, üretim ilişkileri aracılığıyla tanımlanır. Buna göre, üretici olmayan kapitalist sınıf, kurulan üretim ilişkileri aracılığıyla işçi sınıfının ürettiği artı değere el koyarak zenginleşir. Bu sömürü ilişkisi, kapitalist toplumdaki en önemli sınıf karşıtlığını oluşturur. Üretici güçlerin ve ilişkilerin dönüşümü, toplumun alt yapısını oluşturan bu ilişkilerde gizlidir. Sınıf ilişkileri ve çelişkileri sadece ekonomik alanda gerçekleşmez, siyasal, kültürel ve ideolojik alanlar da sınıf karşıtlıklarının bilincine varıldığı alanlardır. Ancak bütün toplumsal alanlar, ekonomik altyapı tarafından sınıf savaşımı çerçevesinde biçimlendirilir. Sınıf savaşımı, ekonomik, siyasal ve ide-

olojik alanlarda gerçekleşir. Bu bağlamda kapitalist toplumlarda medya da ideolojik sınıf savaşımının gerçekleştiği önemli alanlardan birisidir. Kapitalist toplumsal yapının yeniden üretiminde medya önemli işlevlere sahiptir (Smith, 2000: 38-39). Buna göre, maddi üretim ile düşünsel üretim arasında diyalektik bir ilişki vardır. Yani medya içerikleri de dahil hiçbir düşünsel üretim boşlukta gerçekleşmez. Her türlü düşünsel üretim, toplumun maddi ve düşünsel üretim için geliştirdiği üretim ilişkilerine bağlıdır. Bunun için Mandel (1996: 190)'in de belirttiği gibi, sınıflı toplumlarda tıpkı maddi üretim gibi düşünsel üretim de toplumsal çıkar farklılıkları ve çatışmaları tarafından belirlenir.

Kapitalist toplumlarda medya hem ekonomik hem de ideolojik bir kurumdur. Medya bir yandan iletişim endüstrileri ve diğer endüstriler tarafından üretilen emtiaların satışı ile uğraşırken (Murdock ve Golding, 1974), öte yandan bu içeriklerin sunduğu ideolojik dünya tasarımı ile de insanların dünya görüşünün biçimlendirildiği ideolojik bir faaliyet (Murdock, 1982: 118) yerine getirmektedir. Bu açıdan kapitalist sistemin yeniden üretiminde medyanın ekonomik ve ideolojik işlevleri vardır. Her yeniden üretim aynı zamanda o yeniden üretimin gerçekleşmesini sağlayan bilinç biçimlerinin yeniden üretilmesini de sağlar. Medyanın bu işlevlerini yerine getirmesi yani medya içeriklerinin o şekilde oluşmasını sağlayan yapısal koşullar vardır. İki yapısal koşul, birbirini karşılıklı olarak besleyen kapitalist Pazar mekanizması ve kapitalist devlet yapısıdır. Pazar mekanizması ekonomik açıdan, devlet ise siyasal/hukuksal açıdan medya içeriklerini sınırlandırır.

Kapitalist toplumlarda sadece ekonomik kaynaklar değil, kültürel kaynaklar da egemen sınıf tarafından kontrol edilmekte, egemenlik altındaki sınıflar ekonomik kaynakların yanında kültürel kaynaklara erişmek için de mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bu açıdan kapitalist toplumlarda medyayı kimin kontrol ettiği ve onu hangi amaçlarla nasıl kullandığının açığa çıkarılması önemlidir. Yani medyanın ideolojik içeriğinin anlaşılabilmesi için arkasında yatan sınıf ve mülkiyet ilişkilerinin ortaya konulması gerekmektedir. Medya içeriklerinin ve bunların izleyici üzerindeki etkisinin anlaşılabilmesi için öncelikle iletişim endüstrisindeki üretim, dağıtım, bölüşüm ve tüketim süreçlerinin bir bütünlük içerisinde kavranması gerekir.

Bu incelemede medyanın içeriklerini belirleyen medyanın mülkiyet ilişkileri olduğu yönündeki ekonomi politik yaklaşımın temel varsayımları kabul edilmekte ancak burada daha çok yandaş gazeteler bağlamında medyanın ideolojik işlevi üzerinde durulmaktadır. Burada üretim araçlarını kontrol edenlerin aynı zamanda düşünce üretim araçlarını da kontrol ettiği (Marks ve Engels, 1992) gerçeğinden hareket edilmeyle birlikte, medya içeriklerinin bitmiş tamamlanmış homojen

bir egemen ideoloji değil, aksine üzerinde ideolojik mücadelelerin gerçekleştiği bir hegemonik alan olduğu yönündeki Gramsci (1997)'nin yaklaşımından hareket edilmektedir. Hegemonya kavramı, burjuva sınıfının düşüncelerinin, onların kontrolündeki düşünce üretim araçları aracılığıyla organik aydınlarca üretilen fikir ve düşünceler yoluyla sağduyu, yaşam biçimi ve gündelik kabuller olarak işçi sınıfına ve topluma egemen olmasıdır (Gitlin, 1982). Ancak burada egemenlik karşı mücadeleyi de içerecek şekilde genişletilmiş ve ideolojik alanın sürekli bir mücadele alanı olmasına vurgu yapılmaktadır. Eğer medya ve ideolojik mücadele konusunda Althusser (1971)'in belirttiği gibi yapısal bir ideoloji anlayışından hareket edilirse toplumsal değişimlerin önü kapanmış olur. Oysa bütün toplumsal alanlar kendi çelişkilerini kendi içlerinde barındırırlar. Materyalist tarih anlayışı tam da bu görüşten hareketle her şeyin kendi içsel çelişkilerini ortaya çıkarmaya çalışır. Buna göre, Gramsci'nin 1920'li ve 30'lu yıllarda oluşturduğu genel yaklaşımı ve bu yaklaşımı ortaya koymak için geliştirdiği temel kavramlar önemini hala korumaktadır. Gramsci'nin Batılı toplumlardaki sınıf savaşımını ve sınıf egemenliğini açıklamak için geliştirdiği hegemonya kavramı, yani sınıf egemenliğinde zordan ziyade, siyasal, düşünsel ve ahlaki liderlik, günümüz toplumlarında yaşanan kültürel, ideolojik ve siyasal süreçlerin anlaşılmasında ve açıklanmasında da geçerlidir (Bocock, 1997: 17).

19. yüzyılın sonlarından itibaren kitle iletişim araçları [dönem itibarıyla gazeteler], özellikle okur yazarlığın yaygınlaşmasına da hizmet ederek, popüler siyasal bilincin biçimlenmesinde en önemli kurum olmaya başlamıştır. Çünkü kitle iletişim sistemlerinin gelişmesiyle basın/medya, popüler kültürü/bilinci biçimlendiren en önemli sosyalleştirici kurumlardan birisi olmuştur. Bu bağlamda insanların siyasal olarak sosyalleşmelerinde tüketici ve seçmen kimliklerinin oluşumunda ve bunların davranışa dönüşmesinde de medyanın çok önemli bir işlevi vardır. Gerek mal ve hizmetlere ilişkin reklamlar, gerekse de siyasal reklam kampanyaları, miting ve yüz yüze yürütülen faaliyetlere rağmen çoğunlukla kitle iletişim araçlarıyla gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan siyasal seçim kampanyaları ve halkoylaması gibi siyasal iletişim faaliyetleri medyanın ideolojik üretiminin zeminini oluştururlar. Yani medyanın siyasal kampanyalara ilişkin açıklamaları, onun ideolojik eğilimlerine göre biçimlenir.

Kapitalist toplumlarda medyanın kültürel işlevlerinden birisi de ideoloji üretimidir. Kapitalist toplumlardaki hegemonik ideoloji egemen kurumları, değerleri ve yaşam biçimlerini meşrulaştırır. Egemen burjuva ideolojisi, tek biçimli (uniform) değildir. Hegemoniktir, yani kendi içerisinde çelişkilidir (Kellner, 1982: 386). Hegemonik bir yapıya sahip olan medya içerikleriyle yani okuyucuya/izleyiciye su-

nulan kültürel/ideolojik anlamlar seti aracılığıyla onların rızası üretilir (Barker, 2008: 11). Gramsci'ye göre, egemen sınıf ya da sınıf ittifaklarından egemen kültür yaratarak kendisini bütün toplumun temsilcisi olarak sunan sınıf, egemen sınıftır. Hegemonik kültür de bu sınıfın dünya görüşünü yansıtır. Ancak egemen kültür tamamlanmış, gücünü sonsuza dek kurmuş, tamamen stabilize ve çelişkilerden arınmış değildir. Bu anlamda onun yeniden üretimi verili olarak kabul edilemez. Hegemonya, sınıf mücadelesinin belirli bir anındaki dengeden başka bir şey değildir (Crehan, 2002: 97). Hegemonya, egemen sınıfın, yönettiği sınıfların rızasını üreterek kendi egemenliğini sürdürmesidir. Rıza, devlet baskısı ve şiddetin dışında daha çok üretim, kültür ve ideoloji düzeylerinde gerçekleşir. Köşe yazarları gibi entelektüeller rıza üretiminde işlevseldir. [Türkiye gibi] parlamenter rejimlerde hegemonya güç ve rızanın kombinasyonu ile sağlanır. Birisi diğerine egemen değildir. Aralarında karşılıklı bir ilişki vardır. Toplumsal eşitsizliğin sonucunda bağımlı sınıflar, içinde yaşadıkları dünyanın hegemonik açıklamalarına karşı, kendi potansiyel meydan okumalarını ve toplumsal değişim yönünde alternatif açıklamalarını üretemezler. Egemenlik altındakiler egemen sınıfın dünya görüşü içerisinde düşünürler (Crehan, 2002: 104).

Kapitalist toplumlarda kültür, egemen sınıfın dünya görüşünü temsil eder. Kapitalist toplumdaki egemen sınıfın organik aydınları ürettikleri bilgilerle tutarsız ve parçalı görüşleri birleştirerek "kendi içerisinde tutarlı" bir egemen ideoloji yaratırlar. Yönetmel, örgütsel ve eğitimsel konulardaki entelektüeller, kapitalist koşulların ideolojik olarak yeniden üretimine katkıda bulunurlar. [Köşe yazarları da dahil] Entelektüeller, ürettikleri ve topluma aktardıkları bilgiler aracılığıyla insanların dünyayı görme biçimlerini şekillendirirler. Entelektüeller, iş bölümü içerisinde bilgi üreterek bunu topluma yayarlar. Ekonomik kaynakları kontrol eden her sınıf kendisiyle organik bir bütünlük içerisinde kendi entelektüellerini de yaratır. Bu bağlamda köşe yazarları, egemen sınıfın yardımcıları olan 'aydın'lardır. Burjuva organik aydınları, burjuvazinin siyasi egemenliğinin sürmesini sağlarlar (Crehan, 2002: 131-38).

Türkiye'de de köşe yazarları her dönemde egemen sınıfın çıkarlarının ideolojik temsilcisi olarak hizmet ederler. Ancak AKP'nin özellikle ikinci döneminde kitlesel iletişim araçları çok daha sıkı bir şekilde hükümet tarafından denetim altına alınmış, hükümetin istediği şekilde yayın çizgisini değiştirmeyenlere karşı yoğun bir ekonomik ve siyasal baskı uygulanmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi, medyaya karşı ikili bir politika uygulamaktadır. Kendi denetiminde olanlara karşı teşvik ve ödüllendirme; kendisine karşı olanlara yönelik baskı ve cezalandırma politikası. Özellikle 2007 seçimlerinden çok güçlü bir şekilde çıkan AKP, muhaliflere kar-

şı giderek daha baskıcı ve otoriter bir tavır sergilerken medya da gelişmelerden payını almış, medyada mülkiyet ve içerik yapısı iktidar olanakları kullanılarak dönüştürülmüştür.

Liberal burjuva demokrasilerinde medya, egemenler tarafından seçmen ve tüketici davranışını etkilemek üzere kullanılır. Liberal demokrasilerde de Pazar mekanizması ve yasal çerçevenin sınırladığı çerçeve içinde işleyen medyanın, otoriter rejimlerde hareket alanı daha da daralır. Otoriter rejimler, medya çıktı- larını siyasal olarak daha çok sansürlerler ya da kontrol etmeye çalışırlar. Hükü- metler yasal düzenleme ve baskılarla basını sınırlandırır (Baker, 2007:5). Kapitalist toplumlarda hükümetler, parlamento aracılığıyla yapacakları kanunlarla ya da hazırlayacakları tüzük ve yönetmeliklerle yayıncılık alanlarını hukuki olarak sı- nırlayabilecekleri gibi, denetleyici kurullar, frekans tahsisi, ekonomik destek/de- netleme ve yaptırımlar, kredi, vergiden düşme, borç öteleme, el koyma, kurtarma, kağıt desteği, kamu ilanları ve reklamlar aracılığıyla medya ve basın kuruluşları üzerinde etkili olabilmektedir (Barrat, 1990). Bu açıdan hükümet[ler]in elinde Sönmez (1996)'in "havuç ve sopa" olarak adlandırdığı ikili bir güç vardır. Hükü- metler havuçla ikna edemediklerini sopa ile yola getirebilmektedir. Bu bağlamda AKP hükümetinin, ana-akım medya üzerindeki denetim ve baskısı öncelikle eko- nomik ve siyasal mekanizmalar devreye sokularak medyanın mülkiyetinin el de- ğiştirmesi ve bu çerçevede medya içeriklerinin hükümetin görüşleri doğrultusunda yeniden şekillendirilmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir.

AKP, medyanın büyük bir çoğunluğunu kendi denetimine almış ve kamuoyu- nu her konuda olduğu gibi referandum konusunda da büyük bir başarıyla yön- lendirmiştir. AKP'yi ideolojik olarak destekleyen İslamcı yayın organlarının yanı sıra liberal olarak tanımlanan medya kuruluşları da yoğun bir ekonomik ve siya- si baskı sonucu ya ATV-Sabah Grubu ya da Kanal Türk gibi el değiştirmek zo- runda kalmış ya da Doğan Grubu örneğinde olduğu gibi her türlü hükümet eleş- tirisinden uzaklaşarak doğrudan hükümetin sözcüsü olmuşlardır. Sabahattin Ön- kibar (2011), Türkiye'deki yazılı basını şu şekilde kategorize etmektedir: "(i) Bi- adcı Yandaş Gazeteler: Sabah, Türkiye, Bugün, Yeni Şafak, Akit, Zaman ve Star gazeteleri; (ii) Türlü gerekçelerle AKP'ye payanda olan Candaş gazeteler: Hürri- yet, Haber Türk, Akşam, Radikal; (iii) Durumu İdare Edenler: Milliyet ve Vatan ga- zeteleri." Buna göre, Türkiye'de hükümete [belli bir sınır dahilinde] muhalefet edebilecek çok az basın organı kalmaktadır ki, okuyucu profili açısından da on- ların her hangi bir etkisinin ola[bile]ceğini düşünmek hayalperestlik olur.

AKP, sahip olduğu ekonomik ve siyasal güç sayesinde Türkiye'deki medya- nın mülkiyet yapısını ve içeriğini yoğun bir şekilde denetim altına almış ve dönüş-

türmüştür. Ancak AKP, iktidara geldiği andan itibaren kontrollü bir şekilde bu dönüşümü gerçekleştirmiştir. Bu süreçte özellikle TMSF (Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu) aktif bir şekilde kullanılarak bu kurumun el koyduğu kuruluşların mülkiyet yapısı değiştirilmiştir. Başta Cem Uzan'ın medyası da dahil şirketlerine el konulmuştur. Daha sonra, ATV-Sabah grubunun yine TMSF aracılığıyla satışı gerçekleştirilmiş ve bu grubun hükümete yakınlığı ile bilinen Çalık grubuna -kamu kaynaklarından kredi kullanılarak- geçmesi sağlanmıştır. Star gazetesi de yine TMSF aracılığıyla, hükümete yakın bir isim olan Ethem Sancak'a satılmıştır. Doğan Grubu'nun hükümetle ters düşmesinin ardından bu gruba kesilen vergi cezalarıyla, Doğan Grubu önce küçülmeye, ardından da sektörden çekilmeye zorlanmıştır. Bu bağlamda Doğan grubu, Vatan ve Milliyet gazetelerini Demirören-Karacan ortaklığındaki oluşuma satmak zorunda kalmıştır. Ayrıca Doğan Grubu başta Emin Çölaşan, Bekir Coşkun ve Oktay Ekşi olmak üzere, [liberal bir gazeteci olan Cüneyt Ülsever'i bile] hükümete muhalefet eden yazarları ya işten çıkarmış ya da bazılarının yazılarını sansürleyerek askıya almıştır. Yine Doğan grubunun bünyesindeki Radikal gazetesinin hem formatı değişmiş hem de başına Zaman gazetesinde yetişmiş olan Eyüp Can getirilmiştir. Önce İlıcaklar'a daha sonra da T. Ciner'e ait olan Bugün gazetesi yeniden kurulmuştur ve adı geçen gazetenin şu anki mülkiyeti, yine hükümete yakınlığı ile bilinen Koza grubuna aittir. Gazetelerin mülkiyet ve içeriklerinin dönüştürülmesi yanında bazı gazeteciler (örneğin, İlhan Selçuk, Mustafa Balbay, Tuncay Özkan, Soner Yalçın, Barış Terkoğlu, Barış Pehlivan, Nedim Şener ve Ahmet Şık gibi), [Ergenekon] terör örgütü üyesi gerekçesiyle tutuklanmışlardır (Sol, 2011).

Bu durum kapitalist toplumlarda medyanın önemli [dördüncü] bir güç olduğu ve halkın adına hükümetleri/iktidarları denetleyip, toplumu bilgilendirdiği ve hükümetlerin karşısında eleştirel bir kamuoyu yarattığı, içeriklerin okuyucu/izleyiciler tarafından serbest Pazar koşullarında özgürce olduğu ve bu süreçte herhangi bir siyasal müdahaleye yer olmadığı yönündeki liberal argümanın bilimsel temelsizliğinin de açık bir kanıtıdır. Hükümetler sahip oldukları ekonomik ve siyasal güç ve imkanlarla medyanın mülkiyet yapısını ve içeriklerini, siyasal açıdan temsil ettikleri sınıfın ya da sınıf fraksiyonlarının lehine ve çıkarına olacak şekilde düzenleyebilmektedir. Bu açıdan ekonomik ve siyasal/ideolojik bir kurum olan medya tıpkı siyasal alan gibi hem kapitalist toplumsal formasyonun yapısal koşulları hem de araçsal açıdan egemen sınıfın denetimindedir ve o sınıfın çıkarları doğrultusunda ekonomik pazarlama ve ideolojik yönlendirme aracı olarak kullanılmaktadır.

Evren ve Örnekleme

Bu makalede gazetelerin köşe yazılarına dayanan bir analiz gerçekleştirilmektedir. Ancak burada eleştirel gazetelerin köşe yazılarına yer verilmemiştir. Çünkü bu makalenin amacı hükümetin argümanlarını destekleyen [yandaş] gazetelerin köşe yazılarıyla hükümetin demokratikleşme söylemini nasıl yeniden ürettikleri sorusundan hareket edildiği için araştırmanın evrenini yandaş basın oluşturmaktadır. Yandaş basını temsilen de Zaman, Bugün ve Sabah gazeteleri seçilmiştir.

Zaman gazetesi yayın hayatına 1986 yılında Fehmi Kuru'nun yönetiminde, Feza Gazetecilik A. Ş.'ye bağlı olarak başlamıştır ve Fethullah Gülen cemaatinin gazetesi olarak bilinmektedir (Sönmez, 2010: 49). Zaman gazetesi, AKP'nin kuruluşundan itibaren bu siyasal hareketin ideolojik destekçisi olmuştur. ATV-Sabah grubunun yazılı basındaki uzantısı olan Sabah gazetesi, Dinç Bilgin tarafından 1985 yılında kurulmuştur, 1992'de ATV televizyonunu da kuran Bilgin, ATV-Sabah grubunu 2000 yılına kadar kontrolünde tutmuş; Etibank'tan kural dışı kaynak kullandığı iddiasıyla yargılanan Bilgin'in varlıklarına TMSF tarafından el konulmuştur. 2007 yılında TMSF tarafından yapılan özelleştirme ihalesine giren Çalık Grubu, kamu kaynaklarından kullanılan kredi ile ATV-Sabah Grubunun sahibi olmuş ve böylece hükümetin görüşlerini daha yoğun bir şekilde destekleyecek şekilde Sabah gazetesinin mülkiyeti ve içeriği iktidar ilişkileri ile el değiştirmiştir (Sönmez, 2010: 54). Yine iktidar aracılığıyla satılmak zorunda bırakılan Kanal-Türk'ü satın alan Koza-İpek Grubu'nun denetiminde olan Bugün gazetesi de AKP hükümetini destekleyen bir yayın çizgisine sahiptir.

Yöntem ve Teknik

Bu makalede 6-13 Eylül tarihleri arasında Zaman, Sabah ve Bugün gazetelerinde referanduma ilişkin olarak çıkan köşe yazıları "eleştirel söylem analizi" tekniği ile incelenmiştir. Eleştirel söylem analizinin amacı medya metinleri [ki burada köşe yazılardır] aracılığıyla üretilen anlamların/egemen değerlerin öncüllerini ortaya çıkararak iktidar ilişkileri bağlamında tarihsel ve toplumsal bağlamına oturarak, toplumsal dönüşümlerdeki ekonomik mücadelelerin yanında siyasal/-kültürel/ideolojik mücadelelerin önemine vurgu yapmaktır. Bunun için, Zaman gazetesinden, İbrahim Öztürk, Mümtaz'er Türköne, Ali Ünal, Ali Buluç, Kerim Balcı, Hüseyin Gülerce ve İhsan Dağı; Sabah gazetesinden, Okan Müderrisoğlu, Emre Aköz, Mehmet Barlas, Süleyman Yaşar, Mahmut Övür, Hasan Bülent Kahraman, Nazlı Ilıcak; Bugün gazetesinden, Gülay Göktürk, Erhan Başyurt, Hüseyin Yılmaz, Toktamış Ateş, Ahmet Taşgetiren ve Ali Atıf Bir'in yazıları incelenmiştir.

Köşe Yazılarının Analizi

Köşe yazıları da dahil olmak üzere, her türlü medya içerikleri aracılığıyla toplumsal gerçeklikler sembolik olarak yeniden üretilir. Bu anlamda medya, kapitalist toplumlardaki en önemli düşünce üretim araçlarıdır. Medya aracılığıyla topluma yayılan fikirler sayesinde kapitalist toplumlardaki temel yapılar, sınıfsal eşitsizlikler ve kurumlar meşrulaştırılır. Bu açıdan medya ideolojik bir işlev yerine getirir. Çünkü toplumsal gerçekleri, ideolojik olarak yeniden inşa eder. Medya içeriklerinde yer alan dünya tasarımı sanki olması mümkün olan tek dünyaymış gibi sunulur. Böylece medya, endüstriyel bir yapı içerisinde inşa edilen ideolojik bir gerçekliği doğallaştırır ve böylece mevcut düzeni meşrulaştırır (Mumby ve Spitzack, 1991).

Medya, ideoloji üretimi için, dili kullanır. Dil, masum ya da yansız bir araç değildir. Dil, fikir ve düşüncelerin taşındığı bir araç olsa da ekonomik ve siyasal gücü kontrol edenler aynı zamanda dili ve düşüncüyü de kontrol ederler. Bu açıdan dillere egemen olan fikir ve düşünceler egemen sınıfın düşünceleridir. Bu anlamda dil, egemen sınıfın çıkarlarına hizmet eden düşüncelerin topluma yayılmasını sağlar (Stalin, 1975). Gazeteler ve köşe yazarları dili kullanarak egemen anlamlandırma çerçevesini inşa ederler. Çünkü dil, potansiyel olarak nesnel gerçekliklerin ve düşüncelerin çarpıtılabileceği ideolojik bir dizgedir. Toplumsal yaşam dil aracılığıyla kavrandığından köşe yazarlarının kullandığı dili ve oluşturdukları söylemi analiz etmek, gerçekliğin o şekilde oluşmasını sağlayan iktidar ilişkilerinin açığa çıkarılması için önemlidir. Çünkü haber ya da köşe yazıları da dahil medya metinlerinin analizi, kullanılan dil aracılığıyla yaratılan egemen ideolojinin ortaya çıkarılmasını sağlar.

Medyada haber ve yorumlarda kullanılan dil, egemenlik ilişkilerini düşünsel olarak yeniden üretir. Dilin o şekilde kullanılmasıyla egemen dünya görüşünün nasıl meşrulaştırıldığıнын incelenmesi gerekir. Niçin toplumsal gerçeklik başka bir şekilde değil de öyle sunulmaktadır? Dil belirli konu, olay ya da yaklaşımların öne çıkarılmasını, belirli toplumsal gerçeklerin görmezden gelinerek dışarıda bırakılmasını sağlar. Böylece medya, bütün ve nesnel bir gerçekliği sunuyormuş gibi yapsa da egemen sınıfın çıkarları doğrultusunda gerçeğin yeniden yapılandırılması adına aslında parçalı ve öznel bir gerçekliği (ideoloji) yansıtmaktadır. Köşe yazıları aracılığıyla, toplumsal gerçeklik söylemsel olarak yeniden inşa edilerek okuyucuların düşünce yapıları şekillendirilir. Köşe yazıları ele aldıkları konuyu, belirli bir çerçeve içerisine aldığı için ideolojiktir. Bu ideoloji köşe yazılarında kullanılan dil aracılığıyla gerçekleştirilir. Köşe yazarları, ekonomik kar ve ideolojik yönlendirme peşinde koşan endüstriyel bir yapının parçaları olarak dış nesnel

gerçekliği yorumlayarak yeniden tanımlarlar. Böylece okuyucular, olay ve olguları, köşe yazarlarının yorumlama çerçevesinden öğrenirler. Bu bakış açısı, endüstriyel bir yapı ve onun çalışanları tarafından ve o yapının çıkarına olacak şekilde yorumlandığı için ideolojiktir (Tuchman, 1980).

Bu anlamda eleştirel söylem analizi aslında dilin o şekilde kullanılmasını sağlayan iktidar ilişkilerinin ortaya çıkarılmasını sağlar. Çünkü dilin kullanımı, iktidarın işleyiş biçimlerinden birisidir. Gündelik yaşamda ve medyada kullanılan dilin içerisindeki iktidar ilişkileri sıradan insanlar tarafından fark edilemez. Ancak yapılacak eleştirel söylem analizi aracılığıyla söylemsel oluşumlarda gömülü olan iktidar ilişkileri ortaya çıkarılabilir. Söylem, yazılı veya sözlü dil kullanımı aracılığıyla egemen ideolojinin yeniden üretimine atıfta bulunmaktadır. Bu açıdan sosyal bir araç olarak dil, egemen yapılar ve iktidar ilişkileri tarafından bu ilişkileri meşrulaştırılarak sosyal eşitsizliklerin nasıl yeniden üretildiğini gizlemeye yarar. Dildeki bu gizli yapı ancak dile egemen olan fikirlerin yani egemen sınıfın fikirlerinin ya da dil aracılığıyla taşınan fikirlerle o fikirlerin o şekilde oluşumunu sağlayan iktidar ilişkilerinin ortaya çıkarılması ile gerçekleşir (Fairclough, 1995).

Köşe yazarları, kendi ideolojilerini ortaya koyabilmek için birbirini besleyen belirli argümanlardan hareket etmektedirler. Bu yazarların hepsi mevcut durumun tespitinden başlayarak anayasa maddelerindeki değişiklik ile nelerin geleceğini vurgulamaktadırlar. Buna göre yazarlar öncelikle anayasa maddelerinin değiştirilmesinden önceki durumun tespitinden hareketle kendi söylemsel yapılarını inşa etmektedirler.

1. Mevcut Durum: [Askeri/Sivil Bürokratik] Vesayet Rejimi Söylemi

Yukarıda da belirtildiği gibi, medya, dünyayı pasif bir şekilde yansıtmaz, aktif bir şekilde tanımlar ve çerçeveler. Toplumsal/siyasal yaşama ilişkin bilgileri seçer ve bu seçmeye dayanarak gerçekliği yeniden kurar. Bu kurmada, dilin kullanılışı aracılığıyla egemen söylem oluşturulur. Dil, söylemi çerçeveler ve bütünler, böylece sosyo-politik gerçekliğin nasıl algılanacağına yol göstererek, dünyayı okuyucuların zihninde yeniden inşa eder. Bu anlamda gazeteler ve köşe yazıları, siyasal konuların kamuoyunun gündemine getirilmesini, tartışılmasını sağlayarak kitlelerin bu düşünce yönünde harekete geçmelerini sağlamayı amaçlar (Tuchman, 1980). Bunun için köşe yazıları belli konularda egemen düşüncelerin yansıtıldığı gerekçelere dayanarak belli bir bakış açısı ya da çerçeve sunar. Okuyucular bu çerçevenin içerisine çekilerek, köşe yazarlarınca kendilerine sunulan çerçeve içerisinde olayları görürler ve değerlendirirler. Bu açıdan köşe yazarlarının sunduğu çerçeve kendi dünya görüşleri değil, onların dünya görüşlerini de biçim-

lendiren profesyonel endüstriyel çıkar ve iktidar ilişkileridir. Dolayısıyla köşe yazarlarının çalıştıkları kurumların ekonomi politikası, onların hangi konuda ve hangi bakış açısıyla yazacaklarını da şartlandırır. Bu şartlandırmalar altında kullanılan dil aracılığıyla üretilen ideoloji sürekli gündemde tutularak tekrarlanmakta ve böylece toplumun hangi paradigma içerisinde ve hangi kavramlarla ve nasıl düşüneneceği belirlenmektedir (Fowler, 1991: 124).

AKP, anayasa değişikliği ile aslında eski rejimi tasfiye ederken eski rejimin egemen fikir ve düşüncelerini de tasfiye etmek zorundadır. Bunun için eski rejimin kurumları ve onu meşrulaştıran fikir ve düşünceler de gayri meşru ilan edilmesi gerekmektedir. AKP, eski rejimin meşruiyetini sorgular hale getirmek için eski rejimin bir vesayet rejimi olduğu, dolayısıyla bu vesayetin derin devlet ya da devletin içerisine yerleşmiş [Ergenekon vb] çeteler aracılığıyla gerçekleştirdiği söylemini yerleştirmiştir. Böylece vesayet rejimi söylemi, milletin temsilcisi olarak millet tarafından seçilmiş hükümetin iktidar olup millet adına icraatta bulunmasının önündeki en büyük engeldir. Vesayet rejiminden kastedilen, 1923'te Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran CHP ve onun ideolojik paydaşları olan ordu ve yargı kurumlarının temsilcisi olan sivil-asker bürokratik elitlerdir. Modernleşme süreciyle kendi geleneksel değerlerine yabancılaşmış bu seçkinlerin karşısına "benim milletim" söylemiyle mütebedeyyin kitleler ve onların milli iradelerinin yansıması olarak seçilmiş [DP, AP, ANAP ve AKP] yerleştirilmektedir.

"Türkiye'de 'sandıktan çıkan iktidar', bir türlü iktidar yapmayan oligarşik bir yapının bulunduğu, bunun yakın zamana kadar 'asker iradesi' ile beslendiği ama onun hemen yanında yargı ve bürokrasinin görünür görünmez iktidarının bulunduğu bir gerçek. Şu da bir gerçek ki, bu askeri-yargısal kudretin ideolojik muhtevası CHP çizgisinin uzantısı ve bu CHP'ye, halktan almadığı gizli bir iktidar sunuyor" (Ahmet Taşgetiren, Bugün, 10 Eylül 2010, s. 10).

"Bürokrasi, demokrasiye karşı direniyor işte. Olay bu!" (Emre Aköz, Sabah, 7 Eylül 2010, s. 6.).

Dolayısıyla bu güçlerin statükocu vesayet rejimine karşı AKP, hazırladığı anayasa değişiklik paketi ve referandum ile ülkeyi demokratikleştirmeye çalışmaktadır. Böylece askeri vesayete karşı demokratikleşme/sivilleşme gibi büyümlü sözcüklerle bu sözcüklerin sınıfsal ve ekonomik kökenine hiç değinilmeden demokratikleşme söylemi kolayca inşa edilebilmektedir

2. Anayasal Değişiklik: Demokratikleşme Söylemi

Bu vesayet rejimi ya da onun sahipleri, toplumun ve demokratikleşmenin önündeki en büyük engeldir. AKP, Türkiye'de uluslararası [ki bunun ölçüsü Ame-

rika ve AB normlarıdır] standartlara uygun ileri bir demokratik rejim kurmak için bürokrasiye karşı mücadele etmektedir. Sivilleşme ve demokratikleşme devletin yani bürokrasinin küçültülmesi ve Pazar mekanizmasının (özelleştirmelerin) büyü-tülmesi ile gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda devletçilik [siyasi toplum] bürokra-si, baskı ve vesayetle özdeşleştirilirken, özgürleşme ve demokratikleşme, sivil top-lumun [Pazar mekanizmasına dayalı ilişkilerin] geliştirilmesi olarak sunulmakta-dır. Anayasa değişikliği özü itibarıyla vesayetin göstergesi olan bürokrasi ile he-saplaşmaktan geçmektedir. Özgürleşmek ise bürokrasinin tasfiyesidir.

“26 maddelik Anayasa değişikliği belgesinin öngördüğü demokratikleşme müca-delesi...” (Erhan Başyurt, Bugün, 11 Eylül 2010, s.13).

“Bugün anayasa değişikliği ... ordu ve yargı bürokrasisine karşı yapılıyor. Önce-liği ve özü budur işin. Bunu da seçilmiş bir iktidar yapıyor” (Hasan Bülent Kahra-man, Sabah, 8 Eylül 2010, s. 21)

“Darbe anayasasının ruhuna ilk defa dokunulacak. Yargıdaki kast sistemi ilk defa sarsılacak. Demokratikleşme yeni bir ivme kazanacak” (Hüseyin Gülerce, Zaman, 10 Eylül 2010, s. 21).

İktidar, CHP ve onun bürokratik ortaklarında mı kalacak, yoksa halkın meşru tem-silcilerine mi geçecek? Mesele bu...” (İhsan Dağı, Zaman, 10 Eylül 2010, s. 21).

“Askeri demokrasiye son vermeyi ve siyaset üzerindeki devletçi vesayeti kaldırma misyonunu şu anda ‘muhafazakar’ AK Parti üstlenmiş durumda. Buna karşı, ken-disini sosyal demokrat olarak sunan CHP, söylemleri ile statükonun muhafızı ro-lünde” (Mehmet Barlas, Sabah, 8 Eylül 2010, s. 19).

Statükoya karşı mücadele etmeye vurgu yapan AKP, kendisinin muhafaza-kar bir parti olduğunu belirtmesine rağmen sanki değişimin partisiymiş algısı ya-ratmaktadır. Değişimin yönü ve amacı sorgulanmadan değişime/demokrasiye ve sivilleşmeye yüklenen mistik anlamlarla kamuoyunun bilinci yönlendirilmektedir. AKP ideolojik/söylemsel düzlemde kendisini demokratikleşmenin/sivilleşmenin temsilcisi ve karşıtlarını statükocu, değişime karşı direnen, anti demokratik vesa-yetçi elitler şeklinde kurmaktadır. Böylece CHP vesayetçi, seçkin ve zaman za-man jakoben olarak yaftalanmakta, elit/halk karşıtlığına vurgu yapılarak CHP'nin halkın teveccühüne mazhar olamadığını, çünkü laik ve modern dünya görüşüyle halkın geleneksel değerleriyle çeliştiğine vurgu yapılmaktadır. Dolayı-sıyla AKP halk/millet özdeşliği kurulurken, CHP, siyasal arenadan ideolojik ola-rak da dışlanmaktadır. Böylece bir yandan laiklik, modernizm, sosyal demokrasi gibi değerlere olumsuz anlamlar yüklenirken geleneksel değerlere, millet iradesi, demokratikleşme mücadelesi gibi olumlu yüklemeler atfedilmektedir.

3. Hayır Çıkarsa/Kabus Devam Edecek Söylemi

Siyasal propagandanın temel özelliklerinden birisi de negatif (kara) propaganda. Olması istenen şeyin olmaması halinde olumsuz anlamda nelerin olabileceğine vurgu yapılır. Referandumda seçmenden 'evet' oyu isteyen köşe yazarları eğer 'evet' oyu verilmezse nelerin olabileceğine dair negatif propaganda yaparak seçmenleri 'evet' demeye teşvik etmektedirler. Özellikle yeni kurulan Türkiye, eski Türkiye'nin negatif imajı üzerine kendisini inşa etmektedir. Bu söylem çerçevesinde AKP, demokratikleşmeyi temsil ettiğine göre, AKP'ye hayır diyenler de kaçınılmaz olarak eski darbeci vesayet rejiminin taraftarları olmaktadır. Bu bağlamda çok farklı mesleklerdeki pek çok üst düzey asker-sivil bürokrat 'Ergenekon' terör örgütü üyesi yaftası yiyerek hapishanelere konulmuştur. Dolayısıyla AKP'nin kendi söylemini inşa ederken 'Ergenekon' yaftası çok önemli bir ideolojik zemin olmuştur. Böylece Kemalist Cumhuriyetin tasfiyesi derin devletin ve baskıcı vesayet rejiminin tasfiyesi olarak meşrulaştırılmıştır. İncelenen köşe yazarları da doğrudan eski rejimle özdeşleştirilen 'Ergenekon'a vurgu yaparak AKP'ye ve inşa ettiği yeni rejime meşruiyet kazandırmışlardır. Çünkü köşe yazarları ortada böyle bir örgütün olduğuna dair hukuki açıdan somut kanıtlar veya henüz bir mahkeme kararı olmamasına rağmen, "darbecilerin üzerine sonuna kadar gidilsin" söylemiyle kamuoyunda 'Ergenekon' oluşumunun gerçeklik algısı kazanmasına yardımcı olmuşlardır. Böylece her türlü ideolojik ayrışmanın temelinde yer alan "biz" ve "onlar" algısı AKP tarafından dolaşıma sokulmuş, kendisine oy veren [muhafazakar] kitleleri, demokrasi peşinde koşan insanlar ve kendilerini de bu insanların temsilcisi olarak kodlarken, kendilerine karşı olanları ve dolayısıyla referandumda hayır diyecekleri de vesayet rejiminden yana olanlar ya da darbeci zihniyete sahip olanlar (Ergenekoncular) şeklinde kodlamaktadırlar.

"Hayırlar ağır basarsa, Türkiye'deki dönüşüm tamamlanamayacak" (Nazlı Ilıcak, Sabah, 6 Eylül 2010, s. 23).

"Bana göre referandum sonucunda 'hayır' çıkarsa, Türkiye, Ergenekon tehdidini bertaraf etme fırsatını elinden kaçıracaktır. Bugün saklanacak delik arayanlar, yeniden efelenecek, yeniden palazlanacak" (Nazlı Ilıcak, Sabah, 11 Eylül 2010, s. 21).

" 'Hayırcı Cephe'

Türkiye'ye bu cephe ile yazık olur!

Türkiye bu cephe ile daha fazla soyulur.

Türkiye'de bu cephe ile ezilen insan sayısı ezilmeyen insan sayısına göre daha fazla olur.

Türkiye bu cephe ile 1980 öncesine geri döner" (Ali Atıf Bir, Bugün, 6 Eylül, 2010, s. 3)

“Eğer bu referandumdan hayır oyu çıkar da askeri vesayetçiler yeniden atak yaparsa; Ergenekon davası sümen altı edilir ve suç örgütleri yeniden faaliyete geçerse; derin devletin açığa çıkarılması süreci durur ve faili meçhul cinayetler yeniden başlarsa... Türkiye'nin içine girdiği bu göz kamaştırıcı değişim süreci durursa... Bunun sorumluluğu şunun -bunun değil, halkındır” (Gülay Gökürk, Bugün, 10 Eylül 2010, s. 4).

Referandum'da 'hayır' oyları çoğunlukta çıkarsa başına ne geleceğini topluma gösteren köşe yazarları için 'evet' demenin gerekçesi de kolayca ortaya çıkmaktadır. 'Hayır' ile ne kaybedeceğini gören seçmene 'evet' oyu ile ne kazanacağını anlatmak daha kolaydır.

4. Niçin Evet Demeliyiz?/Değişiklik, Demokrasi ve Özgürlükleri Getirecek Söylemi

Yapılan anayasa değişiklikleri 26 maddeyi kapsamaktadır. Buradaki değişikliklerin pek çoğuna biçimsel açıdan çoğu seçmenin herhangi bir itirazı olamayabilecekken, değişikliklere hayır diyen kesimler genellikle itirazlarını kuvvetler ayrılığının ortadan kaldırılarak yargının yürütmenin denetimine sokulması ve ordunun pasifleştirilmesi yönündedir. Ancak yandaş basın genellikle anayasa maddelerinde yapılacak değişikliklerin neleri götürdüğünden ziyade neler getirdiği üzerinden propaganda yapmaktadırlar.

“Düşünün ki bir Anayasa değişikliği paketi,
Daha fazla seyahat özgürlüğü,,,
Daha fazla kadına, çocuğa, yaşlıya pozitif ayrımcılık...
Daha çoğulcu Anayasa Mahkemesi...
Daha demokratik bir HSYK...
Daha fazla kişisel veri güvenliği....
Daha fazla sendikalaşma...
Daha fazla bilgi edinme ve devletten hesap sorma hakkı...
Daha fazla anayasal hak arama şansı...
Daha adil bir askeri atama sistemi getiriyor” (Ali Atıf Bir, Bugün, 6 Eylül, 2010, s. 3)

“Aslında bu referandumda tartışılan iki madde; “Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (HSYK) ve Anayasa Mahkemesi'nin yeniden belirlenecek yöntemlerle seçilmesi olmaktadır.

Hiç kimse lafı eğip bükmesin. Şu anda bu iki yüksek mahkeme son derece anti-demokratik biçimde belirlenmektedir ve tam bir “vesayet yönetiminin” zeminini oluşturmaktadır. Bu yeni düzenlemenin 'eksiksiz' olduğu söylenemez ama eskisinden daha ileri olduğuna kuşku duyulmaması gerekir” (Taktamış Ateş, 9 Eylül 2010, s. 15).

“...HSYK tam da bunu yapıyor. Türkiye’deki binlerce hakim ve savcı arasından Kemalist olanlar yükseltiliyor. (Sağcılar, solcular, demokratlar, liberaller dışlanıyor). Böylece öyle bir sistem oluşuyor ki, Binlerce insan JİTEM tarafından öldürüldüğü halde... Yargıda yaprak kımıldamıyor. Yeni Anayasa ise çoğulcu yaklaşımla HSYK’yı çeşitlendiriyor. Kapalı kutuyu açıyor. Kıyamet bundan kopuyor” (Emre Aköz, Sabah, 8 Eylül 2010, s.6).

“[Anayasa değişikliği ile HSYK’nın]

Seçim tabanı genişliyor. Üyelerin çoğunluğu yargıçlar tarafından seçiliyor. Kurul sekreteryaya kavuşuyor. Teftiş Kurulu Bakana değil, Kurul’a bağlanıyor. Böylece özerk yapısı güçleniyor. Adalet Bakanı’nın dairelerin çalışmasına katılması yasaklanıyor. Bakan’ın Teftiş Kurulu üzerindeki mutlak kontrolü kaldırılıyor. Kurul kararları yargı denetimine açılıyor ve hukuk devletini güçlendiren bir adım atılıyor” (Mahmut Övür, Sabah, 11 Eylül 2010, s. 23).

“...yargıya demokrasi gelsin istiyorsak EVET diyeceğiz” (Ali Ünal, Zaman, 6 Eylül 2010, s. 21).

Evet demenin gerekçesi de baştaki vesayet rejimi ön kabulüne dayanmaktadır. Çünkü yapılan değişiklik askeri vesayet rejimine karşı milli iradenin demokratikleşme mücadelesidir. Dolayısıyla sorun bu şekilde konunca çözüm de bu soruna göre şekillenmektedir. Vesayet rejiminin en önemli araçlarından birisi yüksek yargıdır. Dolayısıyla Yüksek yargının yapısının değiştirilmesi yani demokratikleştirilmesi gerekir. Oysa yargı belli bir üretim tarzındaki ve mülkiyet ilişkilerindeki sosyo-ekonomik sitemin bir sonucu ve bu ilişkilerin hukuki ifadesinden başka bir şey değildir. Bu bağlamda değiştirilmeye çalışılan yüksek yargı eski rejimin yüksek yargısıdır. Küresel sermayeye eklenilen Türkiye’de sermayenin önündeki en büyük engellerden birisi Yüksek yargıydı. Her ne kadar zaten küresel sermayeye hizmet etse de eski yargı yeni sermaye birikim düzeninin stratejisine (küreselleşmeye) ve hızına ayak uyduramamaktadır. Zaman zaman kamu yararı gibi gerekçelerle neo-liberalizmin ve özelleştirme politikalarının önünde engel teşkil etmektedir ve bundan dolayı böyle bir anlayışın neo-liberal ve neo-muhafazakar AKP tarafından değiştirilmesi kaçınılmazdır.

5. Demokratikleşme ve Refah Söylemi

Liberal demokrasi anlayışı genellikle kapitalist pazarın “bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” anlayışına dayanır. Dolayısıyla serbest piyasa ile girişim ve ifade özgürlüğü kolayca birbirine eşitlenir. Bu açıdan Batılı toplumlar serbest piyasa ekonomilerine dayanan demokratik ülkeler oldukları için demokratik olmaları mı ekonomik gelişmelerinin sonucudur yoksa demokratik oldukları için mi gelişmişlerdir tartışması yapılmadan kolayca tarihsel süreç dikkate alınmadan [özel-

likle bugünkü burjuva demokrasilerindeki kazanımlarda işçi sınıfının mücadelesi göz önünde bulundurulmadan] demokrasi ile zenginlik özdeşleştirilir. Bu açıdan Batılı kapitalist ülkeler Türkiye gibi geri kalmış ülkeler için ideal tip ya da rol modeli haline gelir. Kaldı ki AKP, ilk iktidara geldiğinde kendisine yönelebilecek eleştirileri Avrupa Birliği'ne uyum için yapısal dönüşüm söylemiyle bertaraf etmiştir. Bu açıdan AKP, başından beri, demokratikleşme söyleminin üzerine bir refah söylemi oturtmuştur. Tam tersi geçerli olduğu halde hep ekonomik olarak geri kalmışlığı, işsizliği, yoksulluğu, yabancı sermayenin gelmemesine bağlamışlardır. Yabancı sermayenin gelmeme nedeni olarak da Yüksek yargıya duyulan güvensizlik gerekçesi ileri sürülmüştür. Mevcut anayasa değişikliği ile hem yargının yapısı, dolayısıyla ülke demokratikleşmiş olacak hem de ülke demokratikleştiği için yabancı sermaye gelecek ve bu sayede yeni yatırımlar, istihdam ve vergi geliri yoluyla zenginlik artacak. Özel mülkiyeti ve sınıfları dikkate almadan yaratılan 'zenginliği' kelle sayısına bölen burjuva ekonomi bilimi, egemen sınıf olarak burjuvazinin çıkarlarını toplumun genel çıkarları, burjuva sınıfının zenginliklerini de toplumun genel zenginliği olarak sunmaktadır. Böyle bir anlayış sınıfsal ilişkilerden ve çelişkilerden habersiz seçmen kitlelerin yönlendirilmesini kolaylaştırmaktadır. Kapitalist toplumlarda zenginlik herkesin arzuladığı bir şeydir. Ancak üretim açısından toplumsal olan kapitalizm, bölüşüm açısından bireycidir. Üretim araçlarının özel mülkiyetine dayandığı için hiçbir zaman kapitalist olmayan sınıfların [bu sınıflar bilinçli bir şekilde örgütlenip mücadele etmediği sürece] toplumsal zenginliklerden daha fazla pay almalarına izin vermez. Bu açıdan zenginleşme hep kapitalist sınıfın zenginleşmesi [ve geri kalanlarının yoksullaşmasıdır].

"Başbakan Erdoğan'ın ifadesiyle 'yüksek demokrasiye geçtik. Ekonomi de de yüksek ekonomiye geçeceğiz' vaat ve kararlılığını da içerir" (Kerim Balcı, Zaman, 13 Eylül 2010, s. 16).

"Yargı, son 25 yıl içerisinde yerindelik denetimi yaparak yatırımları engellemeseydi, ulusal gelirimiz şimdi 680 milyar dolar yerine 1 trilyon doları geçmiş olacaktı. Bu yüzden referandumda evet demek lazım. Anayasa değişikliklerinin kabul edilmesi, Türkiye ekonomisi için yüksek ve sürdürülebilir bir kalkınma hızına ulaşmasını sağlayacak. Aksi takdirde hızlı büyüme ve istihdam başka bahara kalacak" (Süleyman Yaşar, Sabah, 8 Eylül 2010, s.8).

"Özgürleşme, zenginleşme, demokrasi ve askeri darbelere karşı olma..." (Mahmut Övür, Sabah, 6 Eylül, 2010, s. 16).

"İnsanlar refah-demokrasi dengesini keşfediyor" (Okan Müderrisoğlu, Sabah, 9 Eylül 2010, s. 21).

6. Referandum Sonucunda Artık Demokratikleştik Söylemi

"Ve Anayasa değişiklikleri onaylandı. Bunun nedeni 'Hayır' oyunun 'otoriterliği', 'Evet' oyunun ise 'özgürlüğü' temsil etmesiydi. Milyonlarca seçmen oylarını daha iyiden, daha özgürlükten yana kullandılar." (Ali Atıf Bir, Bugün, 13 Eylül 2010, s. 3).

"Bir kere artık kışla manipülasyonları ve işbirlikçi aydın oyunları ile halkı kandırma, korkutma, püştürme dönemi kapanmıştır" (İbrahim Öztürk, Zaman, 13 Eylül 2010, s. 13).

"Sonuçta demokratikleşmeye ve sivilleşmeye 'evet' dedik" (Mehmet Barlas, Sabah, 13 Eylül 2010, s. 19).

AK Parti, SP, BBP, sınavlarını iyi verdiler; CHP, MHP, BDP ve diğer sol partiler ise başaramadı. (Ali Bulaç, Zaman, 13 Eylül 2010, s. 23).

Referandumdan evet sonucu çıktığına göre, Türkiye'de artık vesayet rejimi sona ermiştir. Ülke demokratikleşmiştir. Bundan sonra millet iradesi her şeye egemen olacaktır. Darbeciler yargılanacak, ülke zenginleşecek ve daha müreffeh bir toplum olacağız. Ancak yapılan anayasa değişikliklerine rağmen, eski rejimin sigortası olan 1982 Anayasası [ki bu anayasanın ilk dört maddesini referandum yoluyla değiştirmek çok kolay gözüküyor] yürürlükte olduğu sürece yeni bir rejime geçiş ve yeni rejimin hakim sınıfının egemenliklerinin garanti altına alınması sağlanamadığı için, anayasada yapılan değişiklikler hiçbir şekilde yeterli görülmemektedir. Onun için asıl amaç yeni rejimin yeni bir anayasa ile garanti altına alınmasıdır. Bu da kaçınılmaz olarak mevcut demokratikleşme çabalarının yetersiz olduğu, gerçek bir demokrasi için gerçek bir yeni demokratik, özgür ve sivil bir anayasa gerektiği söylemi mantıklı olarak kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

7. Demokratikleşiyoruz ama Yetmez Söylemi

Hatta, bazı eski solcu ve liberaller, 'yetmez ama evet' şeklinde formüle edilen bir söylem geliştirerek mevcut değişikliğin yeterli olmadığını ancak buna rağmen demokratikleşme yolunda atılan her adımın desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Burada hiçbir şekilde demokratikleşmenin sınıfsal boyutuna ve tarihsel bağlamına dokunulmaz. Sanki herkes için demokrasi olabilirmiş gibi büyümlü bir kelimeyle geniş kitleler kolayca aldatılıp yönlendirilebilmektedir. Oysa tarih şunu göstermektedir ki eski Yunan'dan beri sınıflı toplumlarda demokrasi bir sınıfın egemenliğinin tescil edilerek, egemenlik altındakilerin rızalarının üretilmesini sağlar. Bu açıdan sınıflı toplumlarda demokrasi, bir sınıf diktatörlüğüdür. Daha çok demokratikleşme, egemen sınıfın hegemonyasının daha çok pekişmesi anlamına

gelir. Fakat egemen sınıfın organik aydınları, demokratikleşme derken, bu gerçeği gizlerler ve sanki herkes için daha çok demokrasi olabilirmiş yanılsamasını yaratırlar.

“Ben bu referandumda ‘evet’ diyorum. ‘Yetersiz ama evet’ sloganı benim ruh halimi de yansıtıyor. Demokrasi ve özgürlükler alanında atılacak her adım kazançtır ve desteklenmesi gerekir” (Toktamış Ateş, Bugün, 9 Eylül 2010, s. 15).

8. Daha Çok Demokrasi için Yeni Anayasa Söylemi

‘Demokratikleştik ama yetmez’ söyleminin bir adım ötesi yeni ve sivil bir anayasa söylemidir. Sorun tarihsel, toplumsal ve sınıfsal bağlamından kopartılarak asker/sivil karşıtlığına yerleştirildiği zaman demokratikleşme ve sivil anayasa özdeşliği kolayca kurulabilmektedir. Çünkü sivillerin otoriter/baskıcı ya da faşist olmayacağı gibi bilim dışı bir anlayışın topluma egemen olmasını sağlamaktadır. Kaldı ki tarih, İtalyan faşizminin ve Almanya’daki Nazi hareketinin siviller tarafından tabandan tavana doğru örgütlenerek geliştiğini, demokratik seçimler yoluyla iktidara gelen bu hareketlerin daha sonra devleti ele geçirerek parti ile devleti özdeşleştirdiğini göstermektedir. Sivil AKP’nin baskıcı olmasına rağmen, baskıcılığı askeri vesayet ile özdeşleştirip kendisini demokrasinin ve özgürlüklerin temsilcisi olduğu yönündeki [çarpık] toplumsal algının topluma yerleştirilmesinde gazeteler, son derece işlevsel olmuştur. Yandaş basın açısından bu da, 12 Haziran sonrasında yeni ve sivil bir anayasa sözü veren AKP’ye açıktan ideolojik destektedir. Kendisini ideolojik olarak demokrasinin temsilcisi ve askeri vesayetin karşısında olarak kuran AKP, 2011 seçimlerinden sonra sivil ve demokratik bir anayasa hazırlayacağı sözü vererek referandumda kazandığı başarıyı [12 Haziran 2011’deki]seçimlere tahvil etmek istemektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

12 Eylül 2010 halkoylaması sürecinde AKP hükümeti kendi denetimindeki basını etkin bir şekilde kullanarak süreci kendi çıkarları doğrultusunda yönetmeyi ve anayasa maddelerinin halkoylaması sonucu değişmesini sağlamıştır. AKP’nin ve temsil ettiği sınıfın organik aydınları olan köşe yazarları, görünüşte farklı gazetelerde yazıyor olsalar da köşelerinde, aslında AKP hükümetinin referanduma ilişkin temel argümanlarını tekrarlayarak kamuoyunun yönlendirilmesine ve bu yolla seçmenlerin rızalarının üretilmesine hizmet etmişlerdir. Bu bağlamda 12 Eylül 2010’da gerçekleştirilen referandum öncesindeki siyasal kampanyalar, işçi sınıfının rızasının üretilmesi ve anayasal değişikliklerin onaylanması için bir toplumsal uzlaşma yaratma faaliyetidir. Bu süreçte gazeteler ve köşe yazarla-

rı yoğun ve etkin bir şekilde AKP hükümeti tarafından propaganda amaçlı olarak kullanılmıştır. Referandum propagandası boyunca Zaman, Bugün, Sabah gibi üç farklı sermaye grubuna ait gazetelerdeki 'farklı' köşe yazarları köşelerinde aslında hükümetin dillendirdiği argümanları dile getirmişlerdir. Üç farklı gazetenin ortak söylemi genel bir dünya görüşünün oluşturulmasına hizmet etmektedir. Bu söyleme göre, 'Türkiye'de ordu, yargı, üniversiteler gibi kurumlardaki asker ve sivil bürokratların çoğu, Cumhuriyet Halk Partisi'nin ideolojisine yakındır ve bunların siyaset üzerinde kurmuş oldukları bir vesayet rejimi vardır. Bu bürokratik elitlerin kontrolündeki derin devlet [Ergenekon gibi yapılanmalar bunun bir parçasıdır] yeri gelince darbe yapar, yeri gelince cinayet işler. İlk defa AKP hükümeti, halkın temsilcisi olarak ve halktan aldığı yetki ile bu vesayet rejimine karşı mücadele etmektedir. Bu mücadelenin en önemli parçası, mevcut vesayet rejimini ortadan kaldıracak olan anayasa maddelerindeki vesayetçi maddeleri değiştirmektir. Bunların başında Yüksek Yargı, Anayasa Mahkemesi ve Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK)'nın mevcut yapısı gelmektedir. Vesayet rejimi bu yapılardan güç almaktadır. Bu yapılar sadece siyasal baskı aracı değil, yabancı sermayenin önündeki en büyük engeldir de. Çünkü Yüksek yargı 'yerindelik' denetimi yaparak hükümetin uyguladığı özelleştirmeleri ve ekonomik kararları sabote etmektedir. Bu kurumların yapısı ve işleyişi demokratikleştirilirse ülke de demokratikleşecektir. Yüksek Yargıdan ürküp gelmeyen küresel sermaye, özelleştirmeler ve ihaleler yoluyla ülkeye daha çok gelecek, yatırımlar yoluyla daha çok istihdam ve vergiler yoluyla daha çok gelir sağlanacak, böylece ülke kalkınıp gelişecek ve toplum zenginleşecektir. Dolayısıyla ekonomik büyüme, kalkınma ve gelişme, demokratikleşmeye bağlıdır. Seçimlerden hayır çıkarsa ülkede vesayet rejimi varlığını sürdürecektir, evet çıkarsa ülke demokratikleşip zenginleşecek, hem vesayet rejimiyle hem de onu savunan darbeciler yargılanacaktır'.

Kitleleri evet oyu vermeleri yönünde yönlendirmeyi amaçlayan bu yaklaşım, tam anlamıyla çarpıtılmış ideolojik bir söylem inşasıdır. Bilimsel ve tarihsel/toplumsal gerçeklerle örtüşmediği için ideolojik/söylemseldir. Çünkü dünyanın hiç bir yerinde sınıfsal ilişkilerden ve çelişkilerden bağımsız bir bürokrasi egemenliği yoktur. Devletler bürokratlara değil, sınıflara dayanır. Devletlerin sınıfsal bir karakteri vardır. Bürokratlar belli bir sınıfın adına onların işlerini yürüten memurlardır. Buna hem askeri hem de sivil bürokrasi dahildir. Dolayısıyla Türkiye'deki değişim sınıfsal bağlamda bürokratik vesayet rejimine karşı yürütülen bir mücadele değil, burjuva sınıfı içerisindeki farklı bloklar arasındaki bir iktidar mücadelesidir. Bu mücadele küresel sermayenin inisiyatifinde ve belirlediği koşullar içerisinde gerçekleşmektedir. Bu bağlamda AKP, her ne kadar başta bütün sermaye blokla-

rının desteği ile iktidara gelmiş olsa da aslında küresel sermayenin taşeronu olan muhafazakar ve İslamcı sermayenin gerçek temsilcisidir. Dolayısıyla 12 Eylül referandumu bir demokratikleşme girişimi değil, dinci-muhafazakar sermayenin egemenliğini pekiştirme girişimidir. Temelde toplumu dinselleştirip daha otoriter bir rejim kurarak sınıf çelişkilerinin üzerini “hepimiz Müslüman’ız” söylemiyle örtme girişimi olan bu yaklaşım, işçi sınıfının bilincini ve direniş refleksini yok etmenin bir yoludur. Uygulanan neo-liberal politikalara uygun neo-muhafazakar bir bilinç/ideoloji/kültür ve siyasal yapı yaratılmaktadır. Böylece neo-liberal üretim ve bölüşüm ilişkileri daha “sorunsuz” bir şekilde yeniden üretilebilecektir. Dolayısıyla Türkiye’de yaşanan bu gelişmeler, yeni bir sermaye birikim rejimine eklenmenin ve bunun getirdiği tasfiye sürecinin düşünsel ifadesidir.

Türkiye’de yapılan anayasa değişiklikleri, AKP’nin argümanlarına dayanarak köşe yazarlarının iddia ettiği gibi ne demokratikleşme ne sivilleşme ne de özgürleşmeyle ilgilidir. Kendisinin neo-liberal ve muhafazakar bir parti olduğunu belirten bir hareketin ülkeyi demokratikleştireceğini düşünmek tam bir hayalciliktir. Mevcut Anayasal değişikliklerinin temel amacı, ülkenin küresel sermayeyle bağımlı konumda yeniden bütünleşmesinin önündeki anayasal engelleri ortadan kaldırmaktır. Anayasa maddelerindeki değişim, sermaye küreselleşirken, AKP’nin ekonomik gelişmelerin önünde engel olarak gördüğü anayasal ve yasal engelleri ortadan kaldırarak Türkiye’yi tam anlamıyla Pazar haline getirmek için gerekli adımların atılmasıdır. Buna göre anayasa değişikliği, gelişen ekonomik altyapıdaki değişikliklere uymayan üstyapısal unsurların değiştirilmesidir. Yapılan anayasa değişikliği ile Danıştay artık özelleştirmeleri iptal edemeyecek, böylece [küresel ve işbirlikçi yerel] sermayenin lehine uygulamalar daha da artacak; Anayasa Mahkemesi, laiklik karşıtı eylemlerin odağı gibi gerekçelerle hükümeti kuran partiyi kapatamayacak, hatta hükümet yargıyı tamamen kendi denetimine alabilecektir.

Ekonomiyi ve siyaseti kontrol eden neo-muhafazakar İslamcılar bu süreçte liberal ve bazı eski solcu neo-liberal gazetecileri etkin bir şekilde kullanarak kendi yarattıkları argümanlarla seçmenin rızasını üretecek bir siyasal dil ve söylem geliştirmişlerdir. Bu süreçte AKP, liberallerle muhafazakarların çıkar ortaklığına dayalı bir ideolojik hegemonya tesis etmek için sahip olduğu bütün aygıtları etkin bir şekilde kullanmıştır. Oluşturduğu ideolojik içeriği, baskıcı devlet/toplum, seçkinler/dindar halk, jakobenler/millet, vesayet rejimi taraftarları/özgürlük taraftarları gibi karşıtlıklar üzerinden yeniden üretmiştir. Yaratmış olduğu bu yapay karşıtlıklara rağmen sermayeye, gerçek anlamda sınıfsal karşıtlıklara ve küresel güçlere hiçbir göndermede bulunulmamıştır. Devlet yapısı ve sermaye sınıfı arasındaki

ilişkilerin doğasına hiç yer verilmemiştir. Savunulan muhafazakar değerlerle bu değerlerin taşıyıcısı olan yeni sermaye sınıfı arasındaki bağa da hiçbir atıf yapılmamıştır. Türkiye’de laik İstanbul sermayesinin karşısında, küresel sermayeye eklenilerek sistemden daha çok pay almak için sistemi kendi kontrolüne almak isteyen Anadolu’daki muhafazakar İslamcı sermaye sınıfının temsilcisi olan AKP, rejimi bu sınıfın ihtiyaçları ve beklentileri doğrultusunda dönüştürmektedir.

Pratikte, Türkiye’de gerçek anlamda, emperyalizmin küresel sermaye birikim stratejisine uygun yeni bir otoriter rejim kurulmaktadır. Dolayısıyla bu değişime ayak uyduramayan ve üstelik direnç gösteren eski rejime ait bürokratlar ve bürokrasi anayasa değişikliği ile tasfiye edilmektedir. Özellikle yargı ve ordunun sivil asker bürokratları yeni rejimin ihtiyaçlarına uygun olarak dizayn edilmektedir. Yeni rejimin koşullarına uymayan ve eski söylemleri sürdüren muhalefet partileri dahi yeni rejimin muhalefeti olacak şekilde dönüştürülmektedir. Bu dönüşümün söylemsel/ideolojik olarak da meşrulaştırılması gerekmektedir. Dolayısıyla bu işlem yandaş basın ve onun köşe yazarları tarafından gerçekleştirilmektedir. Onun için, köşe yazarları, ürettikleri, “vesayet rejim”, “statüko/derin devlet ve onun tasfiyesi”, “milli irade”, “demokratikleşme”, “özgürleşme” gibi birkaç mistik kavram çerçevesinde bu ideolojik iklimin yaratılmasını sağlamışlardır. Oysa durum tam tersidir. Türkiye’de yaşanan demokratikleşme değil, otoriterleşme ya da faşizmdir. Çünkü Herbert Marcuse (1998)’nin de belirttiği gibi, liberalizm [ve liberal devlet], kapitalizmin rekabetçi aşamasının; faşizm ise tekelci devlet kapitalizmi döneminin ideolojisidir. Dolayısıyla tekelci devlet kapitalizminin en yüksek aşaması olan küresel kapitalizm [emperyalizm] döneminde devletin otoriter ve baskıcı niteliği, toplumsal çelişkileri bastırmak üzere harekete geçer. Böylece tekelci devlet kapitalizmi döneminde kapitalizm sadece ekonomik bir sistem olmaktan çıkar ve kapitalizmin siyasi ve kültürel dokusuyla totaliterlik eğilimleri yüzeye çıkar. Bu sayede toplumsal çelişkilerden arındırılmış ve iktidara mutlak itaat eden bir kitle toplumu yaratmanın önü açılır. Bunun için medyanın da kültür endüstrisi şeklinde ve iktidarın emrine amade bir şekilde örgütlenmesi sayesinde kültürel/ideolojik/siyasal/düşünsel bir ortamın yaratılması sağlanır (Martin-Barbero, 1993: 39).

Bu toplumsal dönüşümün en önemli ayaklarından birisi de yeni rejime uygun ideolojik bir zemin yaratmaktır. İlgili değişikliklerin gerçekleşmesi yani seçmenlerin ‘eve’ demesi için yoğun bir siyasi propaganda süreci yaşanmıştır. Yeni rejimin inşasında “demokrasi, özgürlük, insan hakları, vesayet rejimi, statükocu güçler, jakobenler, halk gibi” kavramları kullanan yeni rejimin organik aydınları (Yaşlı, 2010) iktidarın temel argümanlarının seçmenlere ulaştırarak onların siyasi tercihlerini yönlendirmişlerdir. Yeni rejim yeni bir söylemle kendi hegemonya-

sını tesis etmiştir. İşte AKP hükümetine ait bu egemen söylemi dolaşıma sokan köşe yazarları, tam da Gramsci'nin sağduyu ve rıza dediği şeyi yeniden üretmektedirler. Gramsci'ye göre, devleti kontrol eden sınıf (ki burada AKP), hem çıkardığı kanunlarla insanları sınırlandırmakta hem de köşe yazarları gibi organik aydınları aracılığıyla üretilen topluma yaydığı fikirlerle kitleleri inandırıp yönlendirerek sağduyu adını verdiği ortak fikir ve düşüncelerle kendi egemenliğini sürekli hale getirmektedir. Köşe yazarları burada organik aydınlar olarak kendilerini yaratan sınıfın çıkarları doğrultusunda fikirler üreterek topluma yaymaktadırlar.

Çünkü medya aracılığıyla üretilen ve topluma yayılan bilgilerin kontrolü sayesinde iktidarlar kendi ayrıcalıklı konumlarını yeniden üretirler. Onun için iktidarın kurulmasında ve yeniden üretilmesinde iletişimsel süreçlerin ve medyanın çok önemli bir rolü ve işlevi vardır. Bundan dolayı, sınıf savaşımının bir parçası olarak medyanın hangi sınıfın kontrolünde olduğu önemli bir sorundur. Çünkü medyanın topluma ne sunacağını belirleyen temel güç, ekonomik ve siyasal güç sahiplerinin belirleyici olduğu üretim ve güç ilişkileridir. Bu bağlamda medya içerikleri de, içinde işlediği kapitalist sistemi meşrulaştıran fikirleri üretir. Buna göre, medya içerikleri, egemen sınıf[lar]ın hegemonyasının kurulmasını ve yönetilen sınıfların rızasının üretilmesini sağlar. Egemen sınıfın egemenliğinin yeniden üretilmesinde Gramsci'nin [ve Althusser'in de] belirttiği gibi, baskı aygıtının yanında ideolojik aygıtların da çok büyük bir önemi vardır. Çünkü köşe yazılarının da dahil olduğu medya içerikleri, insanların içinde yaşadıkları koşulları anlamlandırmalarını ve buna göre siyasal tercihlerini yapmalarını sağlar, Hegemonya ve rıza üretim araçları olarak köşe yazıları, bağımlı konumdaki sınıfların var olan olay ve olguları egemen sınıfın bakış açısıyla ve onların çıkarına göre görmelerini sağlar. Egemenlik altındaki sınıf[lar,] bu bakış açısıyla var olan ilişkileri, kendilerini ve toplumu anlarlar ve anlamlandırır (Slack ve Allor, 1983).

KAYNAKÇA

- Althusser, Louis (1971). "Ideology and Ideological State Apparatuses". (in) *Lenin and Philosophy and Other Essays*. Translator: B. Brewster. New York: Monthly Review Press.
- Baker, C. Edwin (2007). *Media Concentration and Democracy: Why Ownership Matters?* Cambridge: Cambridge University Press.
- Barrat, David (1990). *Media Sociology*. 2nd Edition. London and New York: Routledge.
- Barker, Chris (2008). *Cultural Studies: Theory and Practice*. 3rd Edition. Los Angeles and London: Sage.
- Bocock, Robert (1997). *Tüketim*. Çeviren: İrem Kutluk. Ankara: Dost.

- Fairclough, Norman (1995). *Media Discourse*. London and New York: Edward Arnold.
- Gitlin, Todd (1982). "Prime Time Ideology: The Hegemonic Process in Television Entertainment". (in) *Television: The Critical View*. Ed.: Horace Newcomb. Oxford: Oxford University Press. 426-454.
- Crehan, Kate (2002). *Gramsci, Culture and Anthropology*. London, Sterling, Virginia: Pluto Press.
- Fowler, Roger (1991). *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London and New York: Routledge.
- Gramsci, A. (1997). *Hapishane Defterleri*. Çeviren: Adnan Cemgil. 3. Baskı. İstanbul: Belge Yayınları.
- Herman E. and Chomsky, N. (1988). *Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media*. New York: Random House.
- Kellner, Douglas (1982). "TV, Ideology, and Emancipatory Popular Culture". (in) *Television: The Critical View*. Ed.: Horace Newcomb. Oxford: Oxford University Press. 386-421.
- Mandel, Ernest (1996). *Marksizm'e Giriş*. Çevirenler: Orhan Dilber, Şadi Ozansü ve Bülent Tanatar. 3. Baskı. İstanbul: Yazın Yayıncılık.
- Marcuse, Herbert (1999). *Karşı Devrim ve İsyan*. Çevirenler: Gürol Koca ve Volkan Ersoy. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Marks, Karl ve Engels, Friedrich (1992). *Alman İdeolojisi (Feuerbach)*. Çeviren: S. Belli. Ankara: Sol Yayınları.
- Martin-Barbero, J. (1993). *Communication, Culture and Hegemony: From the Media to Mediations*. Translators: Elizabeth Fox and Robert A. White. London: Sage Publications.
- Mumby, Dennis K., and Spitzack Carole (1991). "Ideology and Television News: A Metaphoric Analysis of Political Stories". (in) *Television Criticism, Approaches and Applications*. Eds.: Leah R. Vandenberg and Lawrence Wenner. New York: Longman. (313-330).
- Murdock, Graham and Golding, Peter (1974). "For a Political Economy of Mass Communications". (in) *Socialist Register 1973*. (Eds.): R. Miliband and J. Saville. London: Merlin.
- Murdock, Graham (1982). "Large Corporations and the Control of the Communications Industries". (in) *Culture, Society, and the Media*. Eds.: M. Gurevitch, T. Bennett, J. Curran and J. Woollacott. London and New York: Methuen. 118-150.
- Önkibar, Sabahattin (2011). "Medyasız Muhalefet". <http://www.yg.yenicaggazetesi.com.tr/yazargoster.php?haber=17997>. Erişim: 26 Nisan [2011].
- Slack, Jennifer Darly and Allor, Martin (1983). "Political and Epistemological Constituents of Critical Communication Research". *Ferment in the Field. Journal of Communication*. Summer. 208-218.
- Smith, Mark J. (2000). *Concepts in the Social Sciences: Culture; Reinventing the Social Sciences*. Buckingham and Philadelphia: Open University Press.

- Sol (2011). "Medyadaki Dönüşümde 'halkın gözden kaçan rolü'". <http://haber.sol.org.tr/postal/medyadaki-donusumde-halkin-gozden-kacan-rolu-42783>. Erişim: 23 Mayıs (2011).
- Sönmez, Mustafa (2010). Medya, Kültür, Para ve İstanbul İktidarı. İstanbul: Yordam Kitap.
- Sönmez, Mustafa (1996). "Türk Medya Sektöründe Yoğunlaşma ve Sonuçları". Birikim. Aralık. Sayı: 92. Ss.: 76-86.
- Stalin, Joseph (1975). Marksizm ve Dil. Çeviren: Adil Onural. İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Tuchman, Gaye (1980). Making News: A Study in the Construction of Reality. New York: Free Press.
- Yaşlı, Fatih (2010). "AKP Türkiye'si: Sosyal Bilimciler için Bir Laboratuvar". <http://haber.sol.org.tr/yazarlar/fatih-yasli/akp-turkiye-si-sosyal-bilimciler-icin-bir-laboratuvar-37145>. Erişim: 21 Aralık [2010].